

Legislativní řešení mimořádných i krizových situací v ČR

(Některé zákony a další právní předpisy, které je upravují, stav k 31.1.1998)

Při své práci na IKM VŠE v Praze se setkávám jak u studentů řádného studia předmětu „základy krizového managementu“, tak u studentů specializačních kurzů „ekonomika a manažerské řízení za KS“ s potřebou přehledu platných zákonů pro oblast krizového managementu. Obdobné požadavky vyjadřují pracovníci státní správy a samosprávy a zaměstnanci hospodářských subjektů, kteří mají řešení těchto otázek ve své pracovní náplni. Můj příspěvek je především pokusem o doplnění chybějícího přehledu platných právních norem pro tuto oblast. V posledních několika letech probíhaly v některých ústředních orgánech státní správy (MO, MV, SSHR, MF, bývalé MH) intenzivní práce na tvorbě koncepce krizového managementu České republiky a na odpovídajících zákonech. Výsledkem tohoto snažení jsou návrhy, které v současnosti procházejí mezirezortním připomínkovým řízením. Domnívám se také, že článek by mohl přispět do diskuse o obsahu právě připravovaných koncepcí, doložit nezbytnost vytvoření jednotné terminologie pro krizový management a umožnit snadnější orientaci v terminologii stávající. Základní pojmy uváděné v citované literatuře z níž jsem čerpal jsou proto psány kurzívou.

Úvodem si dovoluji definovat několik základních pojmů na jejichž významu se lze podle mého mínění shodnout, a to v širokém konsenzu. Podle nejobecnějšího chápání rozumíme pod pojmem **krizový management (KM)** ucelený soubor přístupů, názorů, zkušeností, doporučení, metod a opatření ke zvládnutí krizových situací. Stav ve společnosti, kdy jsou ohroženy její základní funkce a následně její existence je nazýván **krizovou situací (KS)**. Účelový dokument, ve kterém určené subjekty stanoví vlastní opatření a činnost pro řešení KS se nazývá **krizový plán**. Jako **mimořádnou situaci (MS)** rozumíme časově omezený stav, kdy působením škodlivých a ničivých faktorů dochází ke ztrátám na lidských životech a poškození zdraví, ke škodám hospodářským a na životním prostředí.

Za MS jsou zachraňovány postižené osoby, hmotné a kulturní statky. Jsou likvidovány zdroje škodlivých a ničivých faktorů. Postupně jsou likvidovány jejich následky, obnovována výroba, životní prostředí a do normálního stavu je uváděna společnost. Pod pojmem havárie je chápána mimořádná, částečně nebo zcela neovladatelná, časově a prostorově ohraničená událost, která vznikla v souvislosti s provozem technických zařízení a dopravních prostředků, výrobou, užitím, skladováním, zneškodňováním nebo přepravou nebezpečných látek. Vede k ohrožení zdraví nebo života lidí, ohrožení životního prostředí nebo k prokazatelné škodě na majetku.

Řešení KS vyžaduje řadu následujících opatření:

- a) *korekci* - minimalizaci příčin vzniku možných KS,
- b) *prevenci* - přípravu na činnost za KS,
- c) *kontrakci* - zmenšení možností vzniku a stupňování KS,
- d) *redukci* - omezení možnosti ničivých faktorů při vzniku KS působit,
- e) *záchranu* - zabezpečení osob a materiálních hodnot před působením ničivých faktorů za KS,
- f) *rekonstrukci* - odstraňování následků působení ničivých faktorů za KS a obnova k původnímu stavu.

Všechna opatření je třeba uskutečňovat v souladu s platnými zákony. Česká republika (ČR) nemá v současné době vytvořen ucelený soubor zákonů pro řešení MS a KS. Je zřejmé, že tento proces nebude ani do konce roku 1998 ukončen. Přesto nelze tvrdit, že ČR nemá k dispozici právní normy, které upravují činnost jednotlivých subjektů za těchto situací. Z následujícího přehledu platných právních norem upravujících řešení MS a KS je zřejmé, že stávající právní úprava nebyla a ani nemohla být tvořena podle jednotné a ucelené „filozofie KM ČR“. Přehled mj. také dokládá, že stav, kdy v ČR neexistuje závazná názvoslovná norma pro oblast KM je jedním z limitujících faktorů pro vytváření nové koncepce.

Domnívám se a moje zkušenosti mě v tom utvrzují, že schůdná a také efektivní cesta k vytvoření názvoslovné normy KM je vznik mezirezortní komise. Iniciátorem jejího jmenování by podle mého názoru mělo být ministerstvo vnitra, popřípadě Správa státních hmotných rezerv. Zastoupení v komisi by měli být zástupci ústředních a územních orgánů orgánů státní správy, zástupci samosprávy, vybraných hospodářských subjektů a vybraných vzdělávacích a vědeckých pracovišť. Názvoslovná norma KM by mohla být k dispozici ještě do konce roku 1998. Pokud by byla kompatibilní s terminologií užívanou v západoevropských hospodářských a vojenských strukturách, usnadnila by uživatelům komunikaci s nimi.

Uváděný přehled platných zákonů a dalších právních předpisů pro oblast KM dokládá další, velmi často diskutovaný fakt. Jedná se o druhý a podle mého názoru mnohem vážnější důvod, který brání rychlému postupu při vytváření nové koncepce KM v České republice. Pokud nebude vytvořen nadrezortní orgán pro řešení úkolů KM a ten nebude vybavený dostatečnými kompetencemi, nebudou ani vytvořeny základní předpoklady pro fungující KM. Svá tvrzení opírám mj. také o zkušenost, kterou jsem nabyl s řadou spolupracovníků v roce 1997 při studijním pobytu na velitelství NATO v Bruselu, na Ministerstvu vnitra Nizozemského království a u společnosti Tanking Oil v Hamburku.

Text je uspořádán tak, že po Ústavě ČR a Listině základních práv a svobod jsou jednotlivé zákony řazeny podle roků, kdy byly zákonodárnými orgány přijaty a v jednotlivých létech podle pořadí schvalování. Nařízení vlády je umístěno za zákony.

Ústava České republiky, ústavní zákon ČNR ze dne 16. prosince 1992 uvádí v preambuli odhodlání občanů ČR budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku. V hlavě druhé stanoví parlamentu pravomoc rozhodnout o vyhlášení *válečného stavu*, pokud je ČR napadena, nebo pokud je třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení. Parlament může se souhlasem obou komor vyslat ozbrojené síly mimo území ČR.

V hlavě třetí stanoví, že *vrchním velitelem ozbrojených sil* je prezident republiky.

Listina základních práv a svobod (na základě usnesení předsednictva ČNR ze dne 16. prosince 1992 součást ústavního pořádku ČR) uvádí v hlavě druhé, že každý má právo na život. Dále uvádí, že nikdo nesmí být podroben nuceným pracím nebo službám. Výjimka je stanovena mj. pro případ vojenské služby nebo jiné služby stanovené zákonem namísto povinné vojenské služby a pro případ služby vyžadované na základě zákona v případě živelních pohrom, nehod nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty.

Zákon č. 40/1961 Sb., o obraně ČSSR, (ve znění pozdějších předpisů) definuje *obranu republiky* jako soubor opatření k zabezpečení *obranyschopnosti země* v míru i ve válce. Opatření se týkají ozbrojených sil, národního hospodářství, teritoria, využití věcných prostředků pro účely obrany a přípravy občanů k obraně a ochraně.

Zákon definuje *brannou pohotovost státu* (BPS) jako stav po nařízení *mobilizace ozbrojených sil*, po vyhlášení *válečného stavu* nebo po vypovězení *války*. Stanoví možná opatření která vyhláší vláda, a jež omezují základní lidská práva a svobody občanů.

Dále zákon stanoví zásady úpravy pozemku, přístup k některým místům, používání pozemku při cvičení, ubytování ozbrojených sil, vyvlastnění, náhrady a válečné škody.

Zákon pozbyl ústavní základ podle ústavy ČR čl.112, odst. 3.

Zákon č. 10/1969 Sb., o Radě obrany státu, (ve znění zákona č.133/1991 Sb.) upravuje zřízení Rady obrany státu. V §9 stanovuje mj. Radu obrany ČR (RO ČR), způsob jmenování a odvolání členů a jejich odpovědnost. Rady obrany se podle §10 zřizují ve vybraných městech a ve všech okresech. Podle §11 měl působnost rad obrany upravit zákon Federálního shromáždění, který však nikdy projednáván nebyl.

Zákon pozbyl ústavní základ podle ústavy ČR čl.112, odst. 3.

Zákon č. 526/1990 Sb., o cenách. Zákon mj. usměrňuje tvorbu cen v případě *ohrožení trhu účinky omezení hospodářské soutěže* nebo v případě *mimořádné tržní situace* a dále zavádí pojem *regulace cen* pro usměrňování cen podle tohoto zákona. Regulace cen je upravena v §§3 až 10.

Zákon definuje regulaci cen jako stanovení výše cen nebo přímé usměrňování výše cen orgány cenovými a orgány místními.

Dále vymezuje *způsoby regulace cen* jako:

- a) *úředně stanovené ceny*,
- b) *věcné usměrňování cen*,
- c) *časově usměrňované ceny*,
- d) *cenové moratorium*.

a) Cenové orgány mohou stanovit *úředně stanovené ceny určeného druhu zboží* jako maximální, pevné nebo minimální. Pod pojmem *maximální cena* je nutno chápat cenu, kterou není přípustné překročit, pod pojmem *pevná cena* cenu, kterou není přípustné změnit a pod pojmem *minimální cena* cenu, kterou není přípustné snížit.

b) Cenové orgány mohou stanovit podmínky pro sjednání cen (*věcné usměrňování cen*). Podmínkami pro sjednání cen rozumí zákon buď maximální rozsah možného zvýšení ceny zboží ve vymezeném období, nebo maximální podíl, v němž je možné promítnout do ceny zvýšení cen určených vstupů ve vymezeném období, popřípadě závazný postup při tvorbě ceny nebo při její kalkulaci.

Pokud je regulace cen uplatněna jako *úředně stanovené ceny*, nebo jako *věcné usměrňování cen*, zařazují cenové orgány toto zboží do *seznamu zboží s regulovanými cenami* a ten uveřejňují v *Cenovém věstníku*.

c) Pokud cenový orgán reguluje ceny pomocí *časově usměrňované ceny*, sjednává jejich zvýšení stanovením buď minimálního časového předstihu pro ohlášení uvažovaného zvýšení ceny, nebo minimální lhůty, po jejímž uplnění lze uvažované zvýšení ceny uskutečnit, popřípadě časově omezeného zákazu opětovného zvýšení ceny.

d) Vláda může svým nařízením nejdéle na dobu šesti měsíců stanovit *cenové moratorium*. To představuje časově omezený *zákaz zvyšování cen* nad dosud platnou úroveň daného zboží na trhu. O tomto kroku vláda informuje zákonodárné sbory.

Zákon číslo 283/1991 Sb., o policii ČR, (ve znění pozdějších změn a doplňků), ukládá policii v §2 chránit *bezpečnost osob a majetku*. Při zajišťování *veřejného pořádku* policie spolupůsobí a pokud byl porušen činí opatření k jeho obnovení. Dále vede *boj proti terorismu* a ve vymezeném rozsahu zajišťuje *ochranu státních hranic* a také *ochranu objektů zvláštního významu*. Plní rovněž úkoly při zabezpečování místních záležitostí *veřejného pořádku*, které jí ukládají příslušné orgány obcí. Podle §45 si v tomto případě policejní útvary a orgány obce poskytují navzájem informace nezbytné pro plnění úkolů.

Kompetence *zásahové jednotky služby pořádkové policie* a také *zásahové jednotky rychlého nasazení* vymezuje §42. Mimo jiné je možno nasadit zásahové jednotky k *záchranným akcím*, zejména v případě vzniku *živelních pohrom a katastrof, velkých dopravních nehod a průmyslových havárií*.

Podle §50a může vláda za mimořádné situace při zajišťování ochrany státních hranic nebo k plnění úkolů služby pořádkové policie anebo ochranné služby povolát vojáky v činné službě k plnění úkolů policie, pokud síly a prostředky nebudou dostatečné k zajištění vnitřního pořádku a bezpečnosti státu.

Zákon ČNR č. 475/1991 Sb., o působnosti orgánů veterinární péče ČR (úplné znění zákona ČNR č. 108/1987 Sb., ve znění pozdějších předpisů), stanoví v §1 mj. *nákazové komise* jako orgány veterinární péče ČR.

Zákon v §6 ukládá přednostovi OkÚ zřídit nákazovou komisi k plnění úkolů souvisejících s ochranou proti *nákazám a jiným hromadným onemocněním zvířat*. Dále upravuje složení nákazové komise, vymezuje její kompetence za *mimořádných veterinárních opatření*, při tvorbě *pohotovostních plánů ochranných a zdlavacích opatření* pro případ výskytu *velmi nebezpečných nákaz zvířat* a při tvorbě *ozdravovacích plánů*.

Ústřední nákazovou komisi zřizuje vláda ČR a jejím předsedou je ministr zemědělství. Komise podle §7 zákona řídí přijímání a provádění mimořádných veterinárních opatření nebo je sama nařídí.

Zákon ČNR číslo 553/1991 Sb., o obecní policii, ukládá v §2 obecní policii přispívat k *ochraně bezpečnosti osob a majetku*. Řídí ji starosta nebo pověřený člen obecního zastupitelstva.

Zákon číslo 86/1992 Sb., o péči a zdraví lidu, (úplné znění s působností pro Českou republiku, jak vyplývá z pozdějších změn a doplnění), poskytuje *záchranná služba* odbornou přednemocniční neodkladnou péči.

Základní úkoly a organizační uspořádání soustavy zařízení a pracovišť záchranné služby upravuje Vyhláška Ministerstva zdravotnictví ČR ze dne 28. července 1992, o *zdravotnické záchranné službě (ZZS)*. Mimo jiné ZZS nepřetržitě zabezpečuje kvalifikovaný příjem, zpracování a vyhodnocení *tísňových výzev k odborné zdravotnické první pomoci*. Určuje nejvhodnější způsob poskytování *přednemocniční neodkladné péče*. Poskytuje a zajišťuje přednemocniční neodkladnou péči na místě vzniku náhlé poruchy zdraví a při dopravě postiženého. Zabezpečuje přednemocniční neodkladnou péči při likvidaci zdravotních následků *hromadných neštěstí nebo katastrof*.

Zákon č. 331/1992 Sb., branný zákon, (úplné znění zákona č. 92/1949 Sb., jak vyplývá z pozdějších změn a doplnění) stanoví v §1 *úkoly ozbrojených sil*. Mimo jiné upravuje možnost použití *vojáků v činné službě* při pohromách ohrožujících lidské životy nebo důležité hospodářské statky. Dále mohou být vojáci v činné službě použiti, a to se souhlasem vlády, při střežení *objektů zvláštního významu* a k *ochraně státní hranice*. V těchto případech mají práva a povinnosti jako policisté.

V §2 je upraveno složení ozbrojených sil, které tvoří *vojsko* (souhrn vojáků, tedy osob odvedených a majících služební povinnost), *veřejné ozbrojené sbory* a v době *mimořádných opatření* také *veřejné ochranné sbory*.

Zákon v §45 vymezuje *osobní úkony pro potřeby ozbrojených sil* při vyhlášení *mimořádných opatření* a v §46 *mimořádná opatření mimo dobu branné pohotovosti státu*. V §47 zákon stanoví *mobilizaci a demobilizaci* a v §49 *mimořádná opatření za BPS*.

Zákon č. 403/1992 Sb., o okresních úřadech, (úplné znění zákona ČNR č. 425/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů) stanoví v 2, že správním úřadem který vykonává státní správu ve svém

územním obvodu je *okresní úřad* (OkÚ). Zákon umožňuje OkÚ vydávat pro územní obvod okresu na základě zmocnění v zákoně a v jeho mezích právní předpisy s názvem *nařízení okresního úřadu* (viz 3).

Zákon stanoví OkÚ v §5 plnit úkoly spojené s *mobilizačními přípravami státu a úkoly civilní obrany*. Dále zákon stanoví pro OkÚ plnění úkolů spojených s řešením MU v případě *živelných pohrom, havárií nebo jiného nebezpečí*, které ohrožuje životy a zdraví osob, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí. V takovém případě zabezpečuje OkÚ koordinovaný postup integrovaného záchranného systému (IZS). K plnění uvedených úkolů může přednost OkÚ vyhlásit pro území okresu nebo jeho část *stav ohrožení*.

Přednostovi OkÚ vyplývají ze zákona další kompetence. V důsledku živelní pohromy, havárie nebo jiné MU může dojít k ohrožení života a zdraví osob, značných majetkových hodnot nebo životního prostředí. V takovém případě, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, může přednost OkÚ uložit fyzickým a právnickým osobám, správním úřadům a obcím (vykonavatelům) povinnost poskytnout osobní a věcnou pomoc při odstraňování následků této události. Všem vykonavatelům, kteří uloženou povinnost splnili, přísluší po tom náhrada účelně vynaložených nákladů.

Pokud při poskytování osobní nebo věcné pomoci způsobí vykonavatel škodu, případně škodu jinému, a to neúmyslně, zodpovídá za ni stát. Právo vykonavatele na náhradu vynaložených nákladů a právo poškozeného na náhradu škody musí být uplatněno u OkÚ do šesti měsíců.

Zákon ČNR číslo 410/1992 Sb., o obcích (obecní zřízení), úplné znění zákona č. 367/1990 Sb. ve znění pozdějších předpisů, upravuje pravomoci obce. Obec je chápána jako územní celek a právnická osoba.

Významné pravomoci dává zákon obecní radě, která je výkonným orgánem obce v oblasti samostatné působnosti (viz §44). Pokud obecní rada není schopna vlastními silami a prostředky zabezpečit místní záležitosti *veřejného pořádku* v obci, je oprávněna podle § 46 ukládat úkoly útvaru Policie ČR.

Další pravomoci má podle §47 v případě vzniku *živelní pohromy* nebo *jiné mimořádné události*, kdy dochází k ohrožení hospodářského nebo veřejného života v obci. Obecní rada může uložit právnickým osobám povinnost poskytnout *osobní a věcnou pomoc* při odstraňování následků této události. Pokud hrozí nebezpečí z prodlení je k tomu úkonu kompetentní starosta obce, který dodatečně a bezodkladně o svých opatřeních obecní radu informuje. Pokud právnická osoba poskytla osobní a věcnou pomoc, náleží jí náhrada účelně vynaložených nákladů. Vznikne-li jí při poskytování pomoci škoda, je také nahrazena. Právo na náhradu nákladů může být uplatněno do tří měsíců ode dne kdy byly zjištěny, nejpozději však do dvou let po jejich vzniku.

Zákon č. 458/1992 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství, (úplné znění zákona ČNR č. 130/1974 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Zákon vymezuje v §17 všeobecné povinnosti při *ochraně před povodněmi*. Umožňuje *povodňovým orgánům* v době *nebezpečí povodně* a v době *povodně* přikázat orgánům, organizacím a občanům, a to jen v nevyhnutelně potřebném rozsahu, poskytnout vymezené věcné prostředky, odstraňovat překážky, trpět odstranění staveb a zúčastnit se podle svých možností a sil *zabezpečovacích a záchranných prací* k ochraně před povodněmi.

Rízení ochrany před povodněmi řeší §18 zákona. Ochranu před povodněmi zabezpečují určené povodňové orgány samosprávy a státní správy. Při povodni zabezpečují ochranu tyto povodňové orgány: *povodňové komise obcí* (městských částí Prahy), *povodňové komise okresů*, *povodňové komise ucelených povodí* a *ústřední povodňová komise ČR*. Dále jsou vymezeny pravomoci ke zřizování jednotlivých povodňových komisí a jejich kompetence. Ústřední povodňovou komisí zřizuje vláda ČR která schvaluje její statut. Předsedou komise je ministr životního prostředí a místopředsedou ministr vnitra. Pokud *záchranné povodňové práce* provádějí sbory požární ochrany přísluší jejich ústřední řízení ministerstvu vnitra ve spolupráci s Civilní obranou ČR.

Podle §18 zákona jsou orgány, organizace a občané povinni neodkladně hlásit *nebezpečí povodně* povodňovým orgánům. Český hydrometeorologický ústav zabezpečuje ve spolupráci se správami povodí *předpovědní povodňovou službu*. Komunikace zpráv a hlášení *předpovědní a hlásné povodňové služby* je zabezpečována přednostně.

Náklady na opatření k ochraně před povodněmi vymezuje §20.

Zákon č. 15/1993 Sb., o Armádě České republiky a o změnách a doplnění některých souvisejících zákonů, stanoví Armádu České republiky (ACR) v §1 bránit svobodu, nezávislost a územní celistvost ČR. Mimo jiné vymezuje základní strukturu a vztahy v AČR (viz §§2,4), služební poměry vojáků (viz §5) a statut občanských zaměstnanců (viz §6).

Zákon č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv (SSHR), (ve znění zákona č. 272/1996 Sb.), stanoví kompetence SSHR jako ústředního orgánu státní správy při tvorbě *státních hmotných rezerv* (SHR). Zákonem č. 272/1996 Sb. byla rozšířena působnost SSHR na věci *hospodářské mobilizace* a *hospodářská opatření potřebná pro zabezpečení obrany*.

SHR jsou podle účelu členěny na *hmotné rezervy* (HR) a na *mobilizační rezervy* (MR) a jejich tvorba je součástí *krizových plánů* (viz §4). HR jsou vybrané základní suroviny, materiály, polotovary a výrobky určené pro zajištění *obranyschopnosti* a *obranu státu*. Lze je využít k odstraňování následků KS a k ochraně životně důležitých hospodářských zájmů státu. Uloženy jsou ve skladech SHR, nebo u vybraných ochraňovatelů. MR jsou vybrané základní suroviny, materiály, polotovary, výrobky, stroje a jiné majetkové hodnoty. Určeny jsou k zajišťování nezbytných potřeb ozbrojených sil, výroby a potřeb obyvatelstva za branné pohotovosti státu a za jiných KS. Uloženy jsou u *subjektů hospodářské mobilizace* (SHM), které je za KS využívají.

Vláda rozhoduje nařízením o nakládání se SHR. Vláda také schvaluje návrhy SSHR na změny v seznamu položek HR, jejich uvolňování a záměnu a o svém rozhodnutí informuje Parlament ČR.

Zákon č. 222/1994 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o Státní energetické inspekci, definuje v §12 *stav nouze* jako omezení nebo přerušení dodávek elektřiny, plynu nebo tepla na celém území České republiky nebo v její části. Stav nouze pro celé území ČR vyhláší vláda oznámením v hromadných sdělovacích prostředcích. Stav nouze v části území státu vyhláší ministerstvo průmyslu a obchodu. Zákon přesně specifikuje omezení nebo přerušení dodávek pro případy *živelních událostí*, opatření za BPS, *havárií na zařízeních* pro výrobu a rozvod energie, dále pro případy *dlohodobého nedostatku zdrojů energie* a *smogové situace* podle zvláštních předpisů a také pro případ *teroristického činu*.

Následky jsou likvidovány podle *zpracovaných havarijních plánů* a zákon stanoví držitelům autorizace povinnost podílet se na odstranění havárií a na obnově provozu. Při stavu nouze jsou držitelé autorizace a odběratelé povinni omezit spotřebu.

Zákon č. 266/1994 Sb., o drahách, vymezuje v §49 *nehodu při provozování dráhy* jako *mimořádnou událost* v drážní dopravě, k níž došlo v souvislosti s pohybem drážního vozidla, mající za následek smrt nebo újmu na zdraví osoby, větší škodu na majetku, nebo ohrožení života a zdraví osob. Provozovatel dráhy a dopravce jsou povinni při nehodě zabezpečit uvolnění části dráhy pro obnovení provozování dráhy a drážní dopravy, pokud tomu nebrání jiné okolnosti.

Zákon č. 91/1995 Sb., o požární ochraně, (úplné znění zákona ČNR č. 133/1985 Sb.) zřizuje Hasičský záchranný sbor ČR (HZS) viz §43, 44, 46. Jeho součástí jsou hasičské záchranné sbory okresů (statutárních měst hl. města Prahy, Brna, Ostravy a Plzně). Základním posláním HZS je chránit život a zdraví občanů a majetek před požáry. HZS poskytuje také účinnou pomoc při *živelních pohromách* a *jiných mimořádných událostech*.

HZS okresu (viz §45) je řízen OkÚ a v otázkách výkonu služby na úseku požární ochrany ministerstvem vnitra. Na požádání HZS ČR je povinen vyslat potřebný počet příslušníků k plnění *mimořádných úkolů*. Mimo jiné se jedná o *záchranné práce při živelních pohromách* a *jiných mimořádných událostech*.

Zákon v části čtvrté vymezuje jednotky požární ochrany a stanoví jejich základní úkoly (viz §§65-70). Jednotkami požární ochrany jsou:

- jednotka hasičského záchranného sboru okresu,
- jednotka hasičského záchranného sboru podniku,
- jednotka sboru dobrovolných hasičů obce,
- jednotka sboru dobrovolných hasičů podniku.

Zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon. Zákon v základním ustanovení vymezuje mj. ministerstvo financí a Českou národní banku jako devizové orgány. V §32 stanoví, že vláda může

vyhlásit nouzový stav v devizovém hospodářství, a to buď v případě, že je bezprostředně a vážně ohrožena platební schopnost vůči zahraničí, nebo v případě bezprostředního a vážného ohrožení vnitřní měnové rovnováhy ČR. Pro každý z těchto případů zákon stanoví zákazy.

Vláda vyhláší nouzový stav v devizovém hospodářství oznámením v hromadných sdělovacích prostředcích a dnem vyhlášení nouzový stav také nastává. Nouzový stav končí dnem stanoveným vládou, a to nejpozději do tří měsíců ode dne jeho vyhlášení. Vláda ve svém oznámení uvede o který případ nouzového stavu se jedná, a tím vymezí zákazy.

Vedle dalších případů také v případě ohrožení života a zdraví osob, obrany a bezpečnosti státu vydá devizový orgán zvláštní povolení podle odstavců 1 a 2 §32 zákona. Pokud je účastníkem devizové právního vztahu Česká republika nebo Česká národní banka, zvláštní povolení se nevyžaduje.

Zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, definuje v §2 některé základní pojmy. Pod pojmem *jaderná bezpečnost* jsou chápány stav a schopnost jaderného zařízení a obsluhy zabránit nekontrolovatelnému rozvoji štěpné řetězové reakce nebo nedovolenému úniku radioaktivních látek nebo ionizujícího záření do životního prostředí a omezovat následky nehod. *Havarijní připravenost* je schopnost rozpoznat vznik radiační nehody a při jejím vzniku plnit opatření stanovená havarijními plány. *Radiační nehoda* je událost, která má za následek nepřipustné uvolnění radioaktivních látek nebo ionizujícího záření nebo nepřipustné ozáření osob. *Radiační havárie* je radiační nehoda, která vyžaduje opatření na ochranu obyvatelstva a životního prostředí. *Havarijní plán* je soubor plánovaných opatření k likvidaci radiační nehody nebo radiační havárie a k omezení jejich následků. Pod pojmem *havarijní řád* je myšlen havarijní plán pro přepravu jaderných materiálů nebo zdrojů ionizujícího záření. *Vnější havarijní plán* je havarijní plán pro zónu havarijního plánování, a tu zákon vymezuje jako oblast v okolí jaderného zařízení nebo pracoviště se zdroji ionizujícího záření.

Zákon v §18 stanoví povinnosti z hlediska jaderné bezpečnosti, radiační ochrany, fyzické ochrany a havarijní připravenosti. Povinnosti pro případ vzniku radiační nehody vymezuje §19. Mimo jiné vymezuje způsob vyrozumění okresního úřadu, varování obyvatelstva, monitorování ozáření zaměstnanců a dalších osob, předávání informací, spolupráce při likvidaci následků.

Zákon dále vymezuje nakládání s radioaktivními odpady a odpovědnost za jaderné škody.

Nařízení vlády ČSFR č. 284/1992 Sb., o opatřeních hospodářské mobilizace definuje *systém hospodářské mobilizace* (HM) jako souhrn opatření, která provádí orgány státní správy a samosprávy a *subjekty hospodářské mobilizace* (SHM) s cílem připravit fungování hospodářství k zajištění nezbytných potřeb ozbrojených sil a obyvatelstva za BPS. K základním opatřením patří stanovení SHM, tvorba SHR, výstavba mobilizační infrastruktury, uchování výrobních schopností a zvláštní zásoby. Opatření jsou připravována tak, aby je bylo možno využít i při vzniku jiných KS. Nařízení definuje *krizový plán*, jeho obsah a stanoví způsob financování systému HM.

Literatura:

1. Apitz K.: Konflikte, Krisen, Katastrophen (Wiesbaden: Gabler, 1987).
2. Rejdovjan J.: Úvod do krizového managementu (VŠE Praha 1991).
3. Spáčil L.: K pojetí a terminologii krizového managementu (Vojenské rozhledy č. 3/1997).
4. Svoboda V.: Moderně v krizovém managementu - I (Vojenské rozhledy č. 1/1997).
5. Zákony a nařízení vlády (podle čísel uvedených ve Sbírce zákonů).